

סח

עדים, אלא דבאמת מותרת הוי „אפי׳ מפי עצמו ואפי׳ מפי השד״ (מכות ו׳), א״כ מסתבר דה״נ בעינן התראה ואז אסור להחיותה. אך לפ״ז גם בשאר עבירות שבתורה, וי״ל דה״נ אין חילוק, וכל עיקר הענין כתבה תורה זה הלשון רק להורות דל״ת הוא הריגה בפו״מ, וילפינן מינה ג״כ דאסור להחיות בפועל, ואולי כיון דבמומר בכל עבירות אסור, ומותרת הוי מומר, י״ל דכאן אפי׳ שלא בהתראה ג״כ, וצ״ע.
(עה״ק יפו ת״ו, תרס״ד).

1234567

סט

ב״ה פעה״ק יפו ת״ו ט׳ אדר תרע״ב.

שלוי רב לכבוד ידידי הרב הגדול בתו״י

מו״ה חיים פאלליק שליט״א.

אחדשה״ט באה״ר.

הגיעני מכתבו. ע״ד התחבולה לדבר עם הרוחות (ספיריטיזם), אם יש בזה איסור. הנה אנו צריכים בתחלה לברר את הספק לכל צדדיו.

א. אם יש בזה איסור מה״ת או רק מדרבנן. ב. אם האיסור הוא רק על העושה או שיש איסור גם על השואל. ג. אם יש איסור לשאול בזה גם כשהשואל הוא נכרי. ד. אם כל הדרכים שוים לאיסור או להיתר בזה, או שיש ביניהם חילוקים.

במנין המצות שבראש ה׳ סנהדרין: י״ג שלא להחיות מכשף. לכאורה מדנקטה התורה בלשון לא תחי׳, ראוי לומר שיש איסור להחיות בידים מכשף, דהיינו לתן לו מזון ולהעלותו מן הבור, מה שלא מצינו כן בשאר חייבי מיתה, שרק מחויבים לקיים בהם המצוה, אבל מ״מ אין איסור להחיותם עד זמן הריגתם. ועוד, דהריגה בקו״ע מסורה לבי״ד, וכ״ז שלא נגמר הדין אסור לשום אדם להרגו, אבל כאן שאמרה תורה לא תחיה י״ל דהוה ככל ל״ת דעלמא, ואם נתברר לאדם שהיא מכשפה אסור לו להחיותה בפועל אפי׳ שלא נגמר דינה בבי״ד. מיהו בגמ׳ דסנהדרין דף ס״ז מ׳ דעיקר הפסוק הוא למיתה בב״ד, ומ״מ י״ל דתיתי ש״מ. ולכאורה בד׳ הגמ׳ גופא, יל״ה דמנ״ל דהכתוב מורה הריגה בקו״ע, שמא רק לאסור להחיות כענין לא מורדין ולא מעלין. ואולי כיון דנקיט קרא מכשפה, מפני שהנשים מצויות בכשפים, והיינו בקביעות, והרי בכל העובר עברה בקביעות ד״ת הוא שאסור להחיותו, כמו רועי בהמה דקה, וא״כ ל״ל ל״ת דמכשפה, א״ו דהיינו הריגה. ומ״מ כיון שיש חיוב מיתה, מסתבר לחז״ל שלא לחלק בינה לשאר חייבי מיתה, דבפ״א כיון שקבל עליו התראה אין לך מומר גדול מזה, כחולין דף מ״א. אלא דלפ״ז י״ל, דכ״ז שלא קבל עליו התראה אינו אפי׳ בכלל איסור ל״ת שבקו״ע, וא״כ דינו ככל מומר דעלמא, וצ״ע אם בהתראה דיחיד חשיב מומר בהכי, דאולי דוקא כשקיבל התראת

והנה יש להסתפק בזה מצד שני איסורי תורה. הא' שאם ענין זה הוא מכלל אוב, שאז יש איסור תורה לא לכד על העושה כ"א גם על השואל, כמתניתין דסנהדרין ס"ה א' דתנן גבי אוב וידעוני "והנשאל בהם באזהרה". והב' שמא הוא לא בכלל אוב אלא בכלל דורש אל המתים, ואז לא יהיה האיסור מה"ת כ"א על העוסק בעצמו בענין זה של הדיבור, אבל מי שמשמש על ידי זה ושומע את הענין, מבלי עסק מצדו, יש להסתפק אולי איננו בכלל דורש אל המתים, ולא יהיה לפ"ז כ"א איסור שבות, אם העוסק הוא נכרי, לאותם הסוברים שאין הנכרים מצווים על הכישוף, ויתבאר עוד פרט זה בס"ד לקמן, או לפ"ע אם הוא ישראל, ויהיה נדון לפ"ז ע"פ הפרטים של לפ"ע לענין תרי עברי דנהרא, שבענין אחר הוא רק מדרבנן. ונפ"מ בזה אם הוא איסור תורה או דרבנן הוא לענין ספק, דפלוגתא או דמציאות, שאם יהיה כאן איסור תורה נלך לחומרא, ואם יבורר לנו שיצאנו מחשש של תורה נלך לקולא.

אמנם גדרי בעל אוב מסומנים הם במשנה ובברייתא דסנהדרין שם, במשנה: בעל אוב זה פיתום המדבר משחיו ובברייתא: המדבר בין הפרקים ומבין אצילי ידיו. ועוד בת"ר שם: בעל אוב, אחד המעלה בזכורו ואחד הנשאל בגולגולת. א"כ אם יבורר לנו שאין בזה שום תנאי מאלו, דהיינו שאינו מדבר משחיו ומבין הפרקים ומבין אצילי ידיו ואינו מעלה בזכורו ולא נשאל בגולגולת, נפקינן מספק אוב ופש גבן לברורי רק אם יש כאן משום דורש אל המתים.

ובגמרא שם איתא: שואל אוב היינו ודורש אל המתים, דורש למתים כדתניא ודורש אל המתים זה המרעיב עצמו והולך ולן בביה"ק כדי שתשרה עליו רוח טומאה. ופשט הגמ' משמע, שבתחלה חשב דודורש אל המתים הוא בכל ענין שידרוש למתים, א"כ האוב ג"כ בכלל זה, ותירץ שאין בכלל ודורש אל המתים כל מיני

דרישות כ"א זה הפרט המיוחד, של מרעיב עצמו ולן בביה"ק כדי שתשרה עליו רוח טומאה. א"כ כל שאר פרטים של דרישה למתים אין בהם משום איסור. ונראים הדברים, שזאת היא שיטתו של הרא"ם, המובא בהגה"מ פ"א הי"ג, שכתב שהמשביע לחולה לשוב אליו לאחר מיתה, להגיד לו אשר ישאל, אין זה דורש אל המתים, כיון שאינו דורש לגופו של מת אלא לרוח, והרוח אינו נקרא מת. וזה יתכן לומר רק ע"פ מסקנת הגמ', אבל לפי הקושיא, שאוב יהי בכלל דורש אה"מ, הי' הכרח לומר, שגם דרישה לרוח היא בכלל דורש אל המתים, דאוב אין לו עסק עם הגוף כ"א בחלק האוב של נשאל בגולגולת, אבל שאר מיני אוב הלא היא העלאת הרוח. וכ"מ בשבת קנ"ב ב' מהא ד"א"ל צדוקי לר"א אמריתו נשמתן של צדיקים גנוזות תחת כסא הכבוד, אובא טמיא היכי אסקיה לשמואל בנגידא, א"ל התם בתוך שנים עשר חודש הוה". א"כ הי' הענין עם הנשמה, אלא שבתוך שנים עשר חודש הדבר אפשר. וע"כ צ"ל, דלפי המסקנא אין אוב בכלל דורש אל המתים כ"א בנשאל בגולגולת. אבל אין כן דעת הרמב"ם שם, שכתב: "איזהו דורש אל המתים, זה המרעיב עצמו והולך ולן בביה"ק, כדי שיבוא מת בחלום ויודיעו מה ששאל עליו, ויש אחרים שהם לובשים מלבושים ידועים" כו', ומסיים: "כללו של דבר, כל העושה כדי שיבוא המת ויודיעו לוקה, שנאמר לא ימצא בך וגו' ודורש אל המתים". א"כ לדעת הרמב"ם אין חילוק בין דרישה לדרישה, ואחד דורש לגוף ואחד דורש לרוח הכל הוא בכלל דורש אל המתים, וה"כ נידון דידן לא נפיק מכלל זה.

וגם לדעת הרא"ם, שפשוט שאם אינו דורש לגוף אין זה בכלל דורש אל המתים, י"ל שיש עדיין מקום להסתפק מצד איסור אוב, שכל מה שכתבנו, שכל עניני אוב הם מפורשים לפנינו, זהו רק לשיטת רש"י שם, שמפרש מעלה בזכורו הנזכר באוב, שמעלה ומושיב את

בארץ חיים, ובשמחת ישראל בעושיה, באורך ימים ושנות חיים, בריות גופא ונהורא מעליא, שמחת לבב וכט"ס, כנה"ר ונפש ידי"ע דוש"ת. הק' אברהם יצחק ה"ק

והנה בירושלמי סנהדרין פ"ז ה"י: ודורש אל המתים אית תניי תני זה הנשאל בגולגולת ואית תניי תני הנשאל בזכורו. וכיון שאמר, שהנשאל בזכורו הוא ג"כ בכלל ודורש אל המתים, משמע שאע"פ שאינו הולך לביה"ק ואינו עוסק בגופו כ"א ברוחו. והוי מכאן סיוע לשיטת הרמב"ם והסמ"ג, דכל אופני הדרישה הוי בכלל ודורש אל המתים, דלא כהרא"ם המחלק בין גופו לרוחו. ואי עוד שם: "מה בין הנשאל בגולגולת למעלה בזכורו, שהנשאל בגולגולת עולה כדרכו ועולה בשבת, וההדיוט מעלה את המלך, והמעלה בזכורו אינו עולה כדרכו ואין עולה בשבת ואין ההדיוט מעלה את המלך, אר"ה קריא מסייע למאן דאמר אוב זה המעלה בזכורו, מ"ט קסמי נא לי באוב והעלי נא לי אשר אומר אליך". ופי' בפ"מ, דמשו"ה אמר קסמי לי, כלומר שאשה לא תוכל לקסום אוב שלא ע"י איש, מפני שהוא מעלה בזכורו, והביא מזה ראי' לשיטת רש"י, דמעלה בזכורו היינו כפשוטו. ול"נ דה"פ, דשמואל באמת הי' מלך על ישראל ויהודה, כדאיתא באגדת שמואל (פ"ט) ובילקוט ירמי' (רצ"ב), והי' לו סגולת מלך גם לזה שאין ההדיוט יכול להעלותו, ומשו"ה לא היתה יכולה להעלות באוב את שמואל כ"א על שם שאול, שדוקא הדיוט אינו מעלה את המלך, אבל מלך מעלה את המלך, והאשה סברה ששמואל, כיון שהמליכו את שאול, וגם שלא הי' מוכתר בפרסום כ"א בשם שופט ונביא, שאינו מלך, והיא לא הכירה שהוא שאול עד אח"כ. ועפ"ז דברי תוס' קיימין, והם מסייעין להחמיר כנ"ל, גם משום ספק אוב, והוי ספק תורה גם לשואל.

צאת על זכרותו, אבל לפי התוס' שם ד"ה מעלה, שומפרשים שהוא שם של מכשפות, פשוט דנפל פותא בבירא, שהרי אין אנו יודעים איך להגדיר את המכשפות הזאת, ושמא ענין זה הוא מין זה של מעלה בזכורו. ושיטת הסמ"ג היא כשיטת הרמב"ם, שלא להגדיר דורש אל המתים דוקא במרעיב עצמו ולן בביה"ק, שמשים את דרישתו אל הגוף, אלא דבאמת הכל בכלל דורש אל המתים, אלא שבא לרבות שגם מרעיב עצמו ולן בביה"ק, כדי שתשרה עליו רוח טומאה, הוא ג"כ בכלל זה ומשו"ה כתב בל"ת נ"ה שבעל אוב עובר ג"כ בלאו זה של דורש אל המתים.

ובשו"ע יו"ד סי' קע"ט סי"ד דעת המחבר, שדוקא להשביע בחיים, שיבוא לאחר מיתה, מותר, אבל בלאחר מיתה אין חילוק בין רוח לגוף, והרמ"א הביא דעת יש מתירין כשאין משביע כ"א את הרוח.

א"כ יש כאן ס"ס לאיסורא. שמא כהרמב"ם והוי הכל בכלל דורש אה"מ, וא"ת כהרא"ם שמא מין זה הוא מכלל אוב הנקרא זכורו, כיון שאין אנו יודעים את תוכן ענינו. ולא עוד אלא שיש להסתפק ע"פ המבואר בספרי קבלה, שיש חלק הנפש שנקרא שיתופא דגופא, שהוא שורה בעצמות, וי"ל שכשמעלים אותו החלק הוי בכלל דורש אל המתים אליבא דכו"ע, ומנ"ל שאין מין זה אותו החלק של שיתופא דגופא.

ולע"ד אין כדאי לחזק את האמונה ע"י תחבולות כאלה, הקרובות למכשול איסור. ויותר טוב לקיים "תמים תהי' עם ד' אלהיך". וד' ית"ש יתן ליראיו אורך ימים ושנות חיים וכט"ס.

כ"ז ראיתי להשיבו מה שדעתי נוטה בקצרה. ומובן הדבר שא"א לי להחליט הענין לפני ידיעתי איזה פרטים בעומק ענין נעלם זה. ישמח כת"ר בימי שמחת הפורים הבעל"ט, ונגילה ונשמחה בישועת ד' ובטוב ד' על עמו

והנה ע"ד אוב, פשוט דאפילו אם העוסק בהעלאת האוב הוא גוי, מ"מ הנשאל הוא אסור מן התורה אע"ג דלא קיי"ל כמ"ד בסנהדרין נ"ו, דב"ג מוזהרין על הכישוף, ולר"י שם כל האמור בפרשה דלא ימצא בכ מעביר בנו ובתו וגו' ודורש אל המתים הכל בכלל איסורי ב"ג, אלא כת"ק שם. וזהו לענין שאר כישופים חוץ מהיכי דשייך ביה ע"ז כגון מקטר לשד, וגם ע"ז צריך חקירה איך הוא נ"ד. אבל כבר כתבנו, שיש להסתפק בזה ג"כ משום צד אוב,

ואז יש גם על הנשאל חשש תורה. וגם בענין דורש אל המתים אין הדבר ברור שהשואל לדורש עבורו לא יהי בכלל, אע"ג דלא קעביד מעשה, מ"מ י"ל דאיסורא איכא, אם הוא באופן שהמת מתגלה אליו, כה"ג דתחבולה הנ"ל.

וראוי לעם קדוש להדבק רק בד' אלהים חיים.

אזה"ח 1234567

הנ"ל

(אוצר החכמה)